

Posudek oponenta

Josef Paták, Migrace a mobilita poddaných na třeboňském panství ve druhé polovině 17. a v 18. století. Bakalářská práce; UK FF 2013, 92 s. (z toho 5 s. obrazových příloh).

Školitel: Prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

V centru autorovy pozornosti stojí migrace obyvatelstva (1661 - 1740) v jihočeské vesnici Dynín, pro niž se až do r. 1839 kompletně zachoval unikátní archivní pramen ročních poddanských seznamů. Dnes tato obec čítá něco přes 300 obyvatel, po zpusnutí v třicetileté válce ji r. 1660 získali Schwarzenbergové. Tím je dán počátek výzkumu; jeho závěr je vymezen dobou nástupu na trůn císařovny Marie Terezie, jež je právem považována za počátek reformní, tereziánsko – josefínské modernizace habsburské monarchie. Autor ovšem zdůrazňuje, že mu šlo o dobu „mezi válkami“, v níž postupně docházelo k hospodářské regeneraci regionu a k populačnímu růstu (s. 10). V zásadě jde o práci mikrohistorickou. Tento pojem však pan Paták nepoužívá a ani se ve svém úvodu nezamýšlí nad metodologickými možnostmi a omezeními, jež tento styl historického bádání používá.

Jeho bakalářská práce (BP) obsahuje poměrně rozsáhlý výklad. Podává v něm celkovou charakteristiku třeboňského panství a dále pak poddanského obyvatelstva, jeho náboženského života, demografických poměrů, zemědělské výroby a materiálních podmínek života v době pobělohorské (s. 16 – 44). Dotýká se také komunikačních poměrů v Čechách a zvl. pak v jižních Čechách, resp. v Dyníně. Tato obec se nacházela v těsné blízkosti přeshraničně důležitého komunikačního spádu spojujícího Veselí n. L. s Českými Budějovicemi, a ty pak zase s hornorakouským Lincem. Přes poměrně značný rozsah těchto pasáží je považuji za účelné, neboť usilují o postižení sítě těch determinant, které signalizují výchozí rámec migrace dynínských poddaných ve sledované době. Navíc je zřejmé, že autor je velmi dobře obeznámen s domácím bádáním na podobná témata. Cizojazyčná literatura se v tomto ani v následujícím textu ovšem nevyskytuje.

Vlastní výklad zvoleného tématu této BP je obsažen v její části nazvané *Migrace dynínských poddaných mezi léty 1661 a 1740* (s. 45 – 79). Podívejme se pro výchozí orientaci na hospodářský a demografický vývoj, jenž zde vypadal následovně. Na počátku tohoto období bylo ve vsi osazeno 12 selských gruntů a žilo zde 49 obyvatel z evidovaných 91. Na jeho konci již šlo o 26 gruntů. Obyvatel bylo celkem evidováno 270 a v obci jich pobývalo 203 (s. 46). Autor přitom rozlišuje pět druhů migrací: 1. migraci spojenou se změnami majitelů poddanských usedlostí, 2. migrace za účelem sňatku, 3. migrace spojené s čelední

službou a podružstvím, 4. odchody na vojnu a 5. migrace lidí, kteří trvale odešli ze vsi a panství.

V této souvislosti považuji za důležité jeho zjištění, resp. názor, že při předávání gruntů existovaly zřejmě jen v menšině případů jejich promyšlené strategie. Domnívám se ovšem, že by bylo vhodné vzít též v úvahu tehdejší právní regulativy a závěti (pokud jsou zachovány), podobně jako to učinila ve své monografii *Krutá vrchnost, ubozí poddaní?* (2009) Alice Velková. Jako inspirativní pro další bádání chápu autorův výklad o žebrácích (s. 61 – 63), zejména pak rozlišení žebráků se „střechou nad hlavou“ a bez ní i důraz na výrazné zastoupení žen v této kategorii. V souvislosti s odvody do armády, jež pan Paták nazývá ovšem příznačně „odchody“, mi připadá jeho představa této migrace jako z řady důvodů pozitivní volby poněkud nadnesená (s. 71- 73). Venkovská komunita se s nimi setkávala častěji ovšem až v posledních desetiletích zkoumané doby. Ojedinelé byly útoky z gruntů a naproti tomu typické zase migrace spojené s čelední službou a podružstvím.

V závěru BP (s. 80 – 82) je akcentován názor, že sledované migrace byly samozřejmou a přirozenou součástí života dynínských poddaných. Autor tak naráží nepřímo na podnětnou otázku, do jaké míry šlo o akt aktivní volby migranta. Její zodpovídání by si však vyžadovalo hlubší ponor do tehdejších právních normativů (viz např. povolené a nepovolené migrace) v jejich interakcích s rolí konceptu „svobodné vůle“ v praxi a mentalitě jak u tehdejšího vrchnostenského aparátu, tak i poddaných. V bakalářské práci pana Patáka, jež po všech stránkách převyšuje požadavky na tento typ kvalifikačního textu, se projevil nepochybně jeho všestranný talent pro historickou práci i pedagogický vliv jeho školitele. Sympatická je přitom nejen jeho orientace v tak náročném historickém prameni, jako jsou poddanské seznamy, nýbrž i snaha chápat sledované migrace jako fenomén, který se vyznačoval spíše proměnlivostí svých motivací než pevnými modely jednání. Své připomínky chápu jako podnět do diskuze při obhajobě této BP, již velmi rád doporučuji k obhajobě a hodnotím jako *výbornou*.

Praha 20. 8. 13

prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc.